

Tale i forbindelse med afsløring af Langåstenen 3

Kære Langåborgere, runestensentusiaster og politikere. Kære alle sammen.

Tusind tak for, at jeg må få lov til at sige et par ord ved denne festlige begivenhed, som det er, når et fortidsminde afsløres og får lov til at fortælle sin historie.

For der var engang. Sådan starter mange eventyr som bekendt. Men sådan starter min fortælling til jer også – en fortælling som tager os ca. 1000 år tilbage i tid – tilbage til vikingetiden og en fortælling om en landsby ved en meget, meget lang å, ja faktisk landets længste.

De kommer. Skibet kommer. Toke spæner så hurtigt hans korte 9 årige ben kan bære ham igennem det høje, våde græs i engen.

Fremme ved gården råber han forpustet. Mor, hvor er du? Skibet kommer. Far kommer hjem.

Endelig hvisker mor Sif, og sammen skynder de sig ned til bådbroen ved åen, hvor mange af landsbyens indbyggere allerede er samlet. Det lille krigsskib med det frygtindgydende dragehoved i forstavnen glider roligt gennem åens vand og lægger til ved broen. En tung sørgmodig stemning breder sig, da Jærpulv med sænket hoved træder over rælingen og ind på broen.

Den stærke viking ser på Sif. Vi har ikke din mand og min bror Thord med hjem. Egnens velrespekterede storbonde og modige kriger er faldet i kamp for kongen. Han forsøger at sige det med stolthed, men der er gråd i hans stemme.

Hvor er far, tænker Toke og ser sin mor byrde sammen i gråd. Et kaos bryder ud i drengens hoved, da han ser sin farbror trække sit blanke sværd og hæve det mens han råber. Jeg,

*Jærpulv vil rejser en sten til minde om min bror.
Den skal stå ved broen over åen, så alle kan se
den og mindes Thord.*

Pause

Dette var en kort fortælling om livet ved åen i vikingetiden – men en fortælling konstrueret på baggrund af arkæologiske fund fra Langå og krydret med viden fra resten af Danmark.

For vi ved desværre ikke meget om Langå i vikingetiden, da der ikke er gjort særlig mange arkæologiske fund fra denne periode. Men vi ved fra indberetningerne, at der er fundet seks runesten eller fragmenter af runesten i Langå, hvilket gør Langå til det sogn i Danmark, hvor der er fundet flest runesten. Alle runestenen er i årenes løb blevet kløvet eller slået i mindre stykker for at blive genbrugt til bygning af kirken, veje eller broer.

Denne runesten – Langåstenen 3 – er fundet i kæret syd for Langå i efteråret 1861. I en kilde fra 1649 kaldes nogle af præstegårdens marker

for "Runeagre" – måske der det kæret, hvor Langåstenen 3 blev fundet.

Det var meningen, at stenen skulle bruges i forbindelse med brobyggeri, og selvom stenhuggeren så runerne, kløvede han stenen af frygt for, at den skulle blive taget fra ham. Runerne på stenens højre halvdel blev måske borthugget af samme grund. Det blev dog opdaget, og stenen blev fragtet her til kirkegården. Det er den eneste runesten, som stadig er i byen. På Museum Østjylland i Randers er der udstillet et fragment af en runesten – den kaldes Langåstenen 4, og de fire øvrige er gennem tiden forsvundet. Vi har imidlertid gamle tegninger af runestenene, og det er muligt at tolke nogle af runerne. Så flere af de navnene jeg brugte i fortællingen, er navne, som er skrevet på runesten fra Langå.

Den bevarede del af runerne på denne Langåstene 3 fortæller, at stenen er rejst af en viking til minde om sin bror, en meget god thegn.

Det vil sige, at han var en velrespekteret storbonde, som også har haft en militærtitel.

På baggrund af runerne kan vi også datere runestenen til den yngste del af vikingetiden – år 970-1020. Det vil sige, at den er rejst som mindsten herved i engen – ved vadestedet over åen, da enten Harald Blåtand eller Svend Tveskæg var konge. Det er også på dette tidspunkt, at ringborgene, som f.eks. den ved Fyrkat bliver bygget, som en del af den danske centralmagt.

Udover runestenenene er det eneste kendte fortidsminde fra vikingetiden fundet her på kirkegården. Der er nemlig beretninger om, at der er fundet et randskår fra vikingetiden samt knogler af mindst tre heste og to okser. Fundoplysningerne er desværre mangelfulde, men umiddelbart tyder oplysningerne på, at der er tale om en eller flere affaldsgruber. Vi ved, at de vandmættede jordlag i området giver gode bevaringsforhold for bl.a. knogler.

Til slut vil jeg gerne takke alle, der har været involveret i dette runestensprojekt. Jeres indsats har været uvurderlig for, at det er lykkedes.

Tak til de frivillige lokale kræfter. Det er takket være jeres indsats og ikke mindst gåpåmod, at det er lykkedes at skaffe de mange penge, så projektet kunne blive ført ud i livet.

En særlig tak til dig Mette – stenkonservator og arkæolog. Tak for kampen. Uden din opmærksomhed ville runestenen stadig ligge som et gemt og glemt fortidsminder med de fleste af runerne dækket af jord. Uden din stædighed havde projektet været opgivet for længe siden. Og uden din interesse og kærlighed for vores fælles kulturarv ville det ikke være lykkedes at restaurere og genrejse Langåstenen 3, så den i dag står som den gjorde i vikingetiden.

Opbakningen til projektet har været massiv, og jeg er stolt over resultatet af samarbejdet mellem jer frivillige runestens-entusiaster og Museum

Østjylland.

Langå – tillykke med Langåstenen 3

Tak for jeres opmærksomhed